

13. Кикоть В. А. Современные тенденции и противоречия о праве собственности в развитых капиталистических странах / В. А. Кикоть // Актуальные проблемы современного буржуазного гражданского права. – М. : Наука, 1983. – С. 146–149.
14. Колпакова А. В. Формы собственности и их соотношение / А. В. Колпакова // Актуальные проблемы гражданского права / под ред. С. С. Алексеева. – М. : Статут, 2000. – 318 с.
15. Иванов В. Коллективная собственность общины / В. Иванов // Закон. – 1996. – № 5. – С. 117–119.
16. Рыбаков В. А. Собственность и право собственности : монография / В. А. Рыбаков, В. А. Тархов. – Уфа : Уфим. юрид. ин-т МВД России, 2001. – 420 с.
17. Суханов Е. А. Проблемы правового регулирования отношений публичной собственности и новый Гражданский кодекс / Е. А. Суханов // Гражданский кодекс России. Проблемы. Теория. Практика : сб. памяти С. А. Хохлова. – М. : Междунар. центр фин.-экон. развития, 1998. – С. 87–91.
18. Право собственности в условиях перехода рыночной экономике. «Круглый стол» Комитета конституционного надзора СССР и редакции журнала «Правоведение»: Часть вторая // Правоведение. – 1991. – № 4. – С. 44–50.
19. Петраков Н. Я. Отношения собственности в переходной экономике / Н. Я. Петраков // Промышленная политика в Российской Федерации. – 2004. – № 3. – С. 5–11.
20. Мурзина Н. Ю. К вопросу о понятии субъективного права собственности / Н. Ю. Мурзина // Цивилистические заметки : межвуз. сб. науч. тр. – М. : Статут, 2001. – 398 с.
21. Шевченко Я. М. Питання права власності (коментар до Конституції України) / Я. М. Шевченко // Кодифікація приватного (цивільного) права України / за ред. А. Довгерта. – К. : Укр. центр правничих студій, 2000. – С. 170–174.

Надійшла до редколегії 25.02.2011

БЛОШКО В. В. К ПРОБЛЕМЕ КЛАССИФИКАЦИИ ЖИЛИЩНОГО ФОНДА ПО ФОРМАМ СОБСТВЕННОСТИ

Рассмотрен вопрос касательно целесообразности выделения видов жилищного фонда по формам собственности. Обоснован тезис о необходимости выделения частного жилищного фонда, который принадлежит государству, и частного жилищного фонда, который принадлежит физическим и юридическим лицам.

BLOSHKO V. TO THE ISSUE OF CLASSIFICATION OF HOUSING STOCK BY THE TYPES OF OWNERSHIP

The issue of allocation of housing stock by the types of ownership is considered. The thesis on the necessity of allocation state-owned private housing stock and private housing stock owned by individuals and legal entities only is grounded.

УДК 351.71

Є. В. ГОРЛОВ,

*аспірант Класичного приватного університету,
викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету підготовки фахівців міліції громадської безпеки,
Кіровоградського юридичного інституту
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА «ПРОСТУПОК» У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено проблему визначення терміна «проступок» у сфері господарської діяльності.

Економічна безпека будь-якої держави є складовою частиною загальної системи національної безпеки і становить основу для функціонування інших елементів, що входять до її структури. У наш час у зв'язку з радикальними реформами економічна ситуація в Україні має досить мінливий та нестійкий характер.

Світовий досвід підтверджує, що однією з вагомих небезпек для функціонування економіки держави є саме злочини у сфері господарської діяльності. Зазначимо, що в Україні, після здобуття незалежності й активного реформування економіки, кількість таких злочинів суттєво зростає. Як відомо, основними

детермінантами злочинності є девіантна поведінка, адміністративні правопорушення та проступки. Проте аналіз нормативно-правових актів, фахової та наукової літератури свідчить, що понятійний апарат у досліджуваній сфері є недосконалим та має суттєві прогалини. Зокрема основна увага багатьох науковців та практиків була приділена протидії економічній злочинності, при цьому недостатньо висвітлювалися проблеми попередження саме проступків та правопорушень зазначеної спрямованості. У зв'язку з цим тема дослідження проблеми визначення терміна «проступок» у сфері господарської діяльності є досить актуальною.

Слід зазначити, що окремим питанням дослідження поняття «проступок» розглядали такі відомі адміністративісти, як В. Б. Авер'янов, М. І. Ануфрієв, Н. О. Армаш, О. М. Бандурка, А. С. Васильєв, І. П. Голосніченко, А. Т. Комзюк, В. П. Петков, С. В. Петков, О. П. Рябченко, О. Н. Ярмиш тощо.

Питанням вирішення проблем у сфері господарської діяльності присвячені переважно праці криміналістів – Ю. Д. Блувштейна, А. Ф. Волобуєва, В. В. Голіна, А. Ф. Зелінського, К. Є. Ігошева, О. М. Литвак, а також М. І. Мельника, М. І. Хавронюка тощо.

Учені пропонують різні шляхи вирішення проблеми визначення терміна «господарські проступки». Однак у зв'язку з низкою об'єктивних та суб'єктивних причин проблема визначення терміна «проступок» у сфері господарювання розкрита недостатньо.

Мета статті – дослідити питання щодо визначення терміна «проступок» у сфері господарської діяльності та сформулювати авторське визначення. Вважаємо, що для кращого розуміння такої категорії, як проступки у сфері господарської діяльності, необхідно розкрити її основні складові та ознаки.

На економічну безпеку держави негативно вплинула соціально-економічна криза, яка, як вважають деякі науковці, триває і до сьогодні. Зі станом економіки та способів здійснення реформ в країні безпосередньо пов'язані рівень і тенденції господарських проступків. Протидія проступкам у сфері господарської діяльності посідає важливе місце в системі забезпечення економічної безпеки країни. Реальну загрозу для економічної безпеки держави, без якої неможливе надійне існування і стійкий розвиток країни, являють собою динаміка зростання проступків у сфері господарювання.

Вважаємо, що одним зі шляхів вирішення проблем протидії проступкам у сфері госпо-

дарської діяльності є вдосконалення та уніфікація понятійного апарату, що, зокрема, зумовлює необхідність законодавчого визначення терміна «проступок у сфері господарській діяльності». Необхідно зазначити, що категорія «проступки» є об'єктом дослідження багатьох наук – філософії, економіки, юриспруденції тощо, що підкреслює складність та багатоаспектність даного явища.

На нашу думку, для більш повного визначення зазначеного терміна необхідно розглянути основні його складові – поняття «проступок» та «господарська діяльність».

Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови «проступок» – це вчинок, що порушує які-небудь норми, правила поведінки, загальноприйнятий порядок; провина [1, с. 1179]. В іншому довідковому виданні зазначено, що «проступок – це протиправна поведінка, що тягне за собою дисциплінарну, цивільно-правову чи адміністративну відповідальність» [2, с. 233]. Подібне визначення зустрічаємо й у Тлумачному словнику російської мови С. І. Ожегова, який, крім цього, визначає проступок як порушення правил поведінки, провину [3].

Законодавець у ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) надає визначення терміна «проступок», але отожднює його з адміністративним правопорушенням: «Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність» [4].

Учені, що працюють у цій сфері, дедалі більше піддають критиці дане визначення з багатьох причин. Зокрема А. С. Васильєв вважає, що ст. 9 КУпАП зрівняла поняття «адміністративне правопорушення» і «адміністративний проступок», хоча термін «правопорушення» є родовим поняттям для всіх можливих видів деліктів. В. С. Стефанюк висловив думку про те, що адміністративним правопорушенням слід вважати будь-яке порушення норм адміністративного права, тоді як адміністративним проступком – протиправне діяння, за яке законодавством передбачено накладення адміністративних стягнень [5]. На нашу думку, це питання потребує додаткового дослідження.

Необхідно зазначити, що одним із перших дослідників адміністративного права, який звернувся до характеристики адміністративного

проступку, був І. П. Голосніченко. У своїй монографії «Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права» він зосередив увагу на визначенні місця адміністративного проступку серед інших видів протиправної поведінки, розпочав дискусію щодо співвідношення суспільної небезпеки та шкідливості в ознаках адміністративного делікту, здійснив аналіз фактора небезпечності суб'єкта правопорушення як одного з критеріїв розмежування адміністративних проступків і злочинів. Поняття «шкідливість», на думку вченого, є родовим стосовно поняття «небезпечність». Проступки мають різний ступінь шкідливості, який може підвищуватись і сягати нової якості – суспільної небезпечності [6].

З дефініції, наведеної у ст. 9 КУпАП, можна визначити наступні ознаки адміністративного проступку: протиправність; винність; діяння; суб'єкт посягання; об'єкт проступку; караність. Крім перерахованих ознак, на нашу думку, доцільно погодитися з І. П. Голосніченком, який відносить до ознак адміністративного проступку таку категорію, як суспільна шкідливість.

Відповідно до норм КУпАП законодавцем встановлено притягнення до адміністративної відповідальності лише громадян та посадових осіб, тобто тільки фізичних осіб, а не юридичних, як це стверджують окремі науковці. За правопорушення (проступки) у сфері господарської діяльності юридичні особи підлягають відповідальності згідно з нормами визначеними в Господарському кодексі України. У даний час у колах науковців вказане питання є суперечним.

Що стосується визначення терміна «проступок» у господарському законодавстві, то на сьогодні воно відсутнє, але у цій сфері застосовується поняття «господарське правопорушення», під яким розуміють протиправну дію або бездіяльність суб'єктів господарських відносин, яка не відповідає вимогам норм господарського права, не узгоджується з юридичними обов'язками зазначеного суб'єкта, порушує суб'єктивні права іншого учасника відносин або третіх осіб [7]. Тобто дане визначення підтверджує притягнення за проступки у сфері господарювання до відповідальності саме юридичних осіб.

Щоб надати визначення терміна «проступки у сфері господарської діяльності» необхідно розглянути його другий складовий елемент, зокрема дефініцію «господарська діяльність».

У довідковій літературі поняття «господарська діяльність» визначається в основному в

контексті діяльності особи, проте трактування має певні відмінності. Зокрема у Великому тлумачному словнику сучасної української мови цей термін визначено як «будь-яка діяльність особи», при цьому не розмежовано юридичних та фізичних осіб, що, у свою чергу, має значення для сфери застосування норм чинного законодавства. Як відомо, фізичні особи за проступки у сфері господарської діяльності притягуються до відповідальності за нормами адміністративного законодавства, а юридичних осіб за відповідні проступки можна притягнути до відповідальності лише за господарським законодавством («будь-яка діяльність особи, пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних та нематеріальних благ» [1, с. 264]);

Автори тлумачного словника юридичних термінів розуміють дане визначення ширше: господарська діяльність – це суспільно-корисна діяльність членів суспільства та їх об'єднань щодо виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою їх реалізації за плату (як товар), що ґрунтується на поєднанні приватних і публічних інтересів та здійснюється професійно [2, с. 62]. З даного визначення можна зробити висновок, що господарська діяльність здійснюється лише юридичними особами або громадянами, які зареєстровані відповідно до закону як підприємці. На нашу думку, в зазначеному визначенні упущені громадяни (фізичні особи), які займаються господарською діяльністю і не є суб'єктами господарювання відповідно до Державного класифікатора України «Класифікація організаційно-правових форм господарювання ДК 002:2004».

У вказаному Державному класифікаторі України визначено, що господарська діяльність – це діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надавання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [8]. Ми вважаємо, що хоча Державний класифікатор України містить визначення суб'єктів господарювання, дане поняття необхідно розкривати в самому визначенні «господарська діяльність».

М. І. Мельник та М. І. Хавронюк вказують, що господарська діяльність – це будь-яка діяльність, у т.ч. підприємницька, юридичних осіб, а також фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язана з виробництвом (виготовленням) продукції, торгівлею, наданням послуг, виконанням робіт [9]. Таким

чином, указані тільки юридичні особи та зареєстровані громадяни відповідно до чинного законодавства як підприємці.

Проаналізувавши наукову літературу, можемо зробити висновок, що поняття «господарська діяльність» найбільш широко розглядається в працях з філософії господарства. На думку М. Р. Елояна, з точки зору історико-емпіричного підходу, який бере початок із німецької історичної школи і розроблений у творчості М. Вебера, В. Зомбарта і С. М. Булгакова, філософія господарства – це складова частина соціально-філософських досліджень, що враховують історичну особливість і «національний дух» окремих народів [10, с. 275].

Законодавець надає визначення поняття «господарська діяльність» у різних нормативно-правових актах. Наприклад, у ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [11] зазначено, що господарська діяльність – це будь-яка діяльність, в тому числі підприємницька, пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних та нематеріальних благ, що виступають у формі товару.

У Господарському кодексі поняття господарської діяльності міститься в ч. 1 ст. 3 і визначається як діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [12].

Пленум Верховного Суду України в постанові від 25 квітня 2003 р. № 3 надає таке визначення господарської діяльності: господарська діяльність – це діяльність фізичних і юридичних осіб, пов'язана з виробництвом чи реалізацією продукції (товарів), виконанням робіт чи наданням послуг з метою одержання прибутку або без такої [13].

У Податковому кодексі України надається більш розширене визначення господарської діяльності, а саме у п. 1.36 ст. 14 зазначено, що

господарська діяльність – це діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, що спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами [14].

Отже, проаналізувавши законодавче визначення поняття «господарська діяльність», можна зробити висновок, що єдиного його формування не існує, що обумовлює потребу в його уніфікації.

Таким чином, на основі дослідження визначення поняття «господарська діяльність», на нашу думку, необхідно надати наступне визначення зазначеного поняття можна визначити так: «господарська діяльність – це суспільно-корисна діяльність фізичних та юридичних осіб, що ґрунтується на поєднанні приватних і публічних інтересів та спрямована на отримання прибутку або без такої.

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити наступні висновки.

По-перше, вважаємо за доцільне визначити проступки у сфері господарської діяльності (у сфері господарювання) як суспільно-шкідливу діяльність фізичної або юридичної особи, яка ґрунтується на поєднанні приватних і публічних інтересів та спрямована на отримання прибутку або без такої і за яку особа підлягає притягненню до юридичної відповідальності.

По-друге, слід визначити наступні ознаки проступку у сфері господарської діяльності: протиправність; винність; діяння; суб'єкт посягання; об'єкт проступку; караність; суспільна шкідливість.

По-третє, варто доповнити Податковий кодекс України вищевказаним визначенням, внести відповідні зміни та доповнення до інших нормативно-правових актів.

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [голов. ред. В. Т. Бусел, редактори-лексикографи : В. Т. Бусел, М. Д. Василюга-Дерибас, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко]. – К. ; Ірпін'я : Перун, 2005. – 1728 с.
2. Юридичні терміни : тлумач. слов. / В. Г. Гончаренко, П. П. Андрушко, Т. П. Базова та ін. ; за ред. В. Г. Гончаренка. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 2004. – 320 с.
3. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : 72500 слов и 7500 фразеол. выражений / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : «Азъ» Ltd., 1992. – 956 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Дод. до № 51. – Ст. 1122. – Зі змін. та допов.

5. Стефанюк В. С. Правова обумовленість запровадження адміністративної юстиції в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право» / В. С. Стефанюк. – К., 2000. – 20 с.
6. Голосніченко І. П. Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права / І. П. Голосніченко. – К. : Вища шк., 1991. – 207 с.
7. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 480 с.
8. Державний класифікатор України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.leschishin.org/nor007.php>.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квіт. 2001 р. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Каннон ; А.С.К., 2001. – 1104 с.
10. Френч М. Лик Софии / М. Френч // Вопросы философии. – 2002. – № 1. – С. 117–140.
11. Про зовнішньоекономічну діяльність : закон України від 16 квіт. 1991 р. № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
12. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
13. Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності : постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квіт. 2003 р. № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.poradypravni.com.ua/verhovniy_sud_postanova_vid_25042003_no_3-676.html.
14. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://advokat-ua.com.ua/uploaded/files/laws/kodeksy/pk-u.pdf>.

Надійшла до редколегії 21.01.2011

ГОРЛОВ Е. В. ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ТЕРМИНА «ПРОСТУПОК» В СФЕРЕ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Исследована проблема определения термина «проступок» в сфере хозяйственной деятельности.

GORLOV Y. THE PROBLEM OF DEFINITION OF THE NOTION «MISDEMEANOR» IN THE SPHERE OF ECONOMIC ACTIVITY

The problem of definition of the notion «misdemeanor» in the sphere of economic activity is researched.

УДК 347.518 (477)

О. О. ПОНОМАРЬОВ,

ад'юнкт

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОЗНАКИ ДЖЕРЕЛА ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ

Розглянуто проблему визначення ознак джерела підвищеної небезпеки. Проаналізовано погляди вчених з даного приводу та акцентовано увагу на необхідності законодавчого закріплення даних ознак.

Життя сучасного суспільства немислиме без застосування новітніх досягнень науки і техніки, безперервний розвиток і удосконалення яких є неодмінною умовою неухильного підвищення благоустрою людей. Водночас у повсякденному житті широкого використання набули об'єкти, шкідливі властивості яких у процесі експлуатації можуть завдати шкоди оточуючим, незважаючи на дотримання заходів безпеки. Діяльність з використання даних об'єктів внаслідок особливостей завдання шкоди і її відшкодування підлягає спеціальному цивільно-правовому регулюванню і отримала назву «джерело підвищеної небезпеки».

Специфіка її полягає в більшій порівняно із «нормальною» діяльністю шкідливості, та в особливих підставах притягнення до цивільно-правової відповідальності особи, діяльністю якої завдано шкоду.

Отже, оскільки дане питання стосується порушення і обмеження прав людини (з одного боку, завдання шкоди джерелом підвищеної небезпеки внаслідок його шкідливих властивостей призводить до більш тяжких наслідків для потерпілого, з іншого – притягнення особи, яка завдала шкоду, до безвинної цивільно-правової відповідальності є відступом від її загальних умов), питання визначення ознак